

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 6 • год. ХСVII • 29 март 2019 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

26 МАРТ — ДЕНЯТ НА ТРАКИЯ

106 години от Одринската епопея

Атаката на Одринската крепост започва на 11 март 1913 г. със съкрушителна артилерийска подготовка. Съпротивата на противника е окончателно сломена с изненадваща нощна атака. В ранните часове на 13 март първи падат фортовете

Айджиолу и Айваз баба на Източния сектор, превзети от 10-и пех. Родопски и 23-и пех. Шипченски полк. След тях бързо са овладени останалите укрепени пунктове и така датата 13 март 1913 г. (26 март по нов стил) се превръща в най-славната страница от българската военна история.

ОДРИНСКАТА ЕПОПЕЯ не е само славна военна победа. Тя е триумф преди всичко на българския национален дух, възпелен в бойците и командирите по бойните полета на Тракия. Затова когато в края на март 1913 г., при посещението на една високопоставена делегация от София в освободения Одрин, запитали генерал Георги Вазов, началникът на Източния сектор, който оперативно подготвя победния шурм, кому в крайна сметка се пада заслугата за Одринската епопея – на гения на висшите началници или на смелостта и жертвоготовността на войниците, той простичко отговорил:

„У нас беше само командването. Всичко останало е тяхно“.

Радостта от победата е кратка. През юли 1913 г., нарушавайки Лондонския договор, османските войски и башибозук навлизат в Източна Тракия и избиват, ограбват и прогонват насилствено българското население оттам. През ранната

есен на 1913 г. съдбата им споделят и българите в Западна Тракия.

Тези славни и трагични събития залягат дълбоко в националната памет. В преживените битки, победи и страдания се ражда и девизът на тракийци: „Не забравяйте, но не отмъщавайте!“ Намерили подслон в България, стотиците хиляди бежанци и техните потомци съхраняват и днес спомена за геноцида, мъката по своя бащин край и родов корен, но и благодарността към онези, които дават живота си в името на свободата.

В памет на героичния ден на победата при Одрин и избавлението, макар и кратко, създаденото през 1914 г. в София бежанско дружество „Одринска Тракия“ приема за свой празник „13/26 март – Денят на превземането на Одринската крепост от българската войска“. Той става и празник на тракийската

организация в България.

Денят на тази знаменателна победа влиза в българския културно-исторически календар като ДЕН НА ТРАКИЯ. На този ден се чества подвигът на българските воини, паднали край Одрин и из тракийските полета и се почита паметта на хилядите българи – тракийски бежанци, намерили спасение в майката-родина.

От 20-те години на ХХ век тракийските дружества, армията, църквата и българската културна обществена честват Деня на победата край Одрин. От 2006 г. този ден е признат официално и от българското правителство.

Съюзът на тракийските дружества в България и Тракийският научен институт организират ежегодно в цялата страна отбелязването на ДЕНЯ НА ТРАКИЯ с поднасянето на венци и цветя пред паметниците, посве-

тени на одринските герои, участниците в Балканските войни и тракийските бежанци-мъченици. Провеждат се научни, концертни и други художествени и обществени прояви.

Особено тържествено е честването му в столицата, пред Паметника на Одринската епопея в парка при православния храм „Св. Николай Софийски“, организирано от СТДБ и Столична община Паметникът, с автор Тома Делирадев, е издигнат в чест на загиналите чиновове от бившия 58-ми пехотен Одрински полк през Балканската война. Стъпилият върху 12-метров пиедестал опълченец в шинел и бойно снаряжение напомня на потомците за подвига на българските бойци при Одрин през март 1913 г.

За честванията на Деня на Тракия в столицата и в страната ще ви разкажем в следващия брой.

МАЙЧИНИЯТ РОД НА СТЕФАН КАРАДЖА Е БИНБЕЛОВИ

На стр. 5

ОБЩО СЪБРАНИЕ НА РАО „ТРАКИЯ“

На 22 март т.г. в Първомай се състоя общо събрание на Регионалната асоциация на общините „Тракия“. Председателят на Управителния съвет на РАО „Тракия“ Ангел Папазов – кмет на Първомай прочете отчет за дейността през 2018 г. като изтъкна, че в асоциацията няма малки и големи общини, нито политически и партийни деления. На дискуссионните форуми са разглеждани актуалните проблеми на местното управление. Асоциацията е установила връзки с организации на местната власт и общини в Турция, Хърватия, Русия и Словакия за обмяна на опит. „Днес РАО „Тракия“ е символ на престиж и доказано качество в сферата на местното самоуправление. Гарант за успешната дейност на асоциацията са водещите принципи в нейната работа – равнопоставеност на всички общинчленове, ефективен диалог, сътрудничество, прозрачност и надпартийност.“ заяви Ангел Папазов. Общото събрание прие и отчет на Контролния съвет, отчет за изпълнение на бюджета и проектобюджет за 2019 г., както и работен план за дейността на асоциацията през годината. В работата на общото събрание взе участие председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Премянов.

ТЪРЖЕСТВЕНО СЪБРАНИЕ И МОЛЕБЕН В ПЛОВДИВ

Тържество, посветено на 26 март – Деня на Тракия и 106 години от Одринската епопея се състоя на 23 март-събота, в зала „Съединение“ на Историческия музей в Пловдив. То бе организирано от тракийското дружество „Войвода Руси Славов“ и народното читалище „Тракия – Пловдив – 2008 г.“. След изпълнението на националния химн и „Ясен месец вечернее“ прозвучаха вълнуващи стихове за Тракия. Присъстващите бяха приветствани от председателя на тракийското дружество

Продължава на 7-а стр.

ЧАС ПО РОДОЛЮБИЕ В СЕЛО ГРАДЕЦ

ЗЛАТКА ЯНЕВА

Гордостта от победата над Одрин е жива. Дългият труден път на прогонените тракийци от родния им дом – тръгнаха без нищо и незнайно накъде, но само за там – за майка България, тяхната мечта. Защо да не разкажем на учениците за нашата тракийска история? Те ни поканиха на патронния празник на училището „Капитан Петър Пармаков“, войвода от поп Харитоновата чета, загинал през Априлското въстание.

Ето ни в скътаното сред старопланински върхове село Градец. Училището приветливо, чисто като планинския въздух над селото. Млада, но навярно много работлива и амбициозна директорката Силвия Начева ни посрещна с искрена усмивка. Влязохме в V клас. Децата оглеждаха красивите ни тракийски носии и се радваха, че ще бъдем в техния час по история. Учебната стая подредена с исторически и географски карти от историчката

Антоанета Братунова.

Младата тракийска потомка Татяна Казакова попита децата „В коя държава сте родени? Коя е вашата родина?“ и в отговор на учениците тя поясни „И ние сме родени в България – значи всички сме българи. Но нашите далечни корени на предците ни са в Тракия и затова ни наричат тракийски потомци.“ Часът по родолюбие продължи председателят на тракийското дружество „Лазар Маджаров“ Кирил Киряков. След урока тракийци поднесоха цветя на паметника на генерал-лейтенант Радко Димитриев, роден 1859 г. в с. Градец. Следваше богат поздравителен концерт в читалище „Надежда – 1869 г.“ – първото селско читалище в България. Гостите от фолклорен певчески състав „Тракия пее“ и учениците при училище „Капитан Петър Пармаков“ огласиха с песни и танци селото. На селския площад се изви българско хоро. С благодарности и пожелания за нови срещи завърши посещението ни в с. Градец.

ОТЛИЧИЕ ЗА КАРНОБАТСКОТО ДРУЖЕСТВО

За заслуги и принос в националното тракийско движение Съюзът на тракийските дружества в България награди тракийско дружество „Капитан Петко войвода“ – Карнобат, с председател Милка Спасова със сребърен плакет „Капитан Петко войвода“. Отличието бе връчено от Михаил Вълков, зам. – председател на Централното ръководство на Съюза по време на тържеството по повод 94-тата годишнина от създаването на карнобатското дружество. С поздравителен адрес председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Премянов поднесе поздрав по повод годишнината от основаването на организацията. „През десетилетията успяхте да извоювате всеобщо уважение и признание,

заради неугасващия ви стремеж да съхраните традициите си, корените си и непокорния си борбен дух, станали автори на новата история на града и региона, помнейки миналото и вярвайки в бъдещето. СТДБ оценява високо вашия принос към каузата на тракийското движение като израз на патриотизъм и родолюбие, вашата всеотдайност и вяроност към заветите на дедите ни да обичаме своето Отечество

и да възпитаваме своите деца в дух на българщина и почит към историята“. През годините карнобатското дружество развива изключително богата дейност. Сформират се театрални състави, певчески групи. Членовете участват във всички национални събития, в тържествата за

бележити дати, посещават исторически места, пазещи паметта на тракийците. Празникът на 2 март уважиха потомци на тракийци от Карнобат, София, Сливен, Ямбол, Бургас, Сунгурларе... Те бяха посрещнати с хляб и сол от един от най-младите членове на дружество-

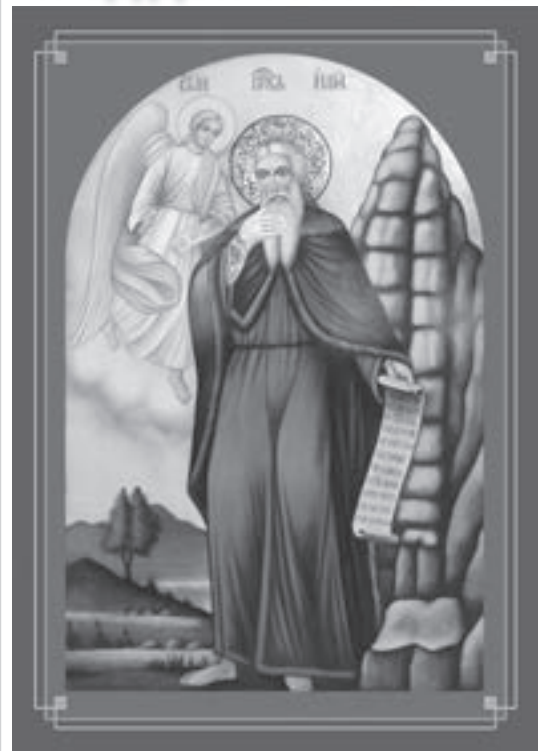
то – Златомира Тодорова. Своите специални поздравни поднесоха тракийците от дружество „Странджа“ – Бургас, с председател Стефан Колев, които изнесоха поетична програма. Гостите бяха поздравени и от своите домакини, както и от децата от танцова група „Чародейци“.

ПОЧИТ КЪМ ВОЙВОДАТА ПАНО АНГЕЛОВ

Във връзка със 140 годишнина от рождението на войводата Пано Ангелов тракийското дружество „Георги Сапунаров“ и читалище „Тракия 2008“ в Хасково организираха среща с граждани, потомци и симпатизанти на тракийци. За дейността на войводата говори д-р Красимира Узунова, член на УС и уредник при РИМ Хасково. В словото си Кирил Сарджев, председател на тракийското дружество „Георги Сапунаров“ акцентира на факта, че потомците имат задължението да пазят и ценят делото на войводите, техните идеали за род и родина, и саможертвата им за свободата. Женската фолклорна група „Тракийска дъга“ изпълни химна на тракийци, написан по повод на героичната смърт на войводата Пано Ангелов.

НА ПЕТРОВА НИВА – ПРЕД ДЕНЯ НА ТРАКИЯ

Община Малко Търново, Историческият музей „Проф. Александър Фол“ и Международният търговски и културен център – Геопан организираха на 23 март (събота) в храма „Св. Петка Българска“ на Петрова нива освещаване на икони, дарени от известния български хирург проф. д-р Иван Гаврилов. Дарението е в памет на героите мъченици на Илинденско-Преображенското въстание и Дойранската епопея. За събитието е издадена мемориална пощенска картичка по инициатива и със средства на дарителя и на Златка Далева – общински съветник и председател на комисия в Общинския съвет в Малко Търново. Пощенската картичка ще бъде разпространена с подкрепата на Българския културен клуб – Скопие и Геопан в Република Северна Македония и в България.

Церемонията по освещаването извърши Иеротей Агатополюски епископ, викарий на Сливенския митрополит Йоаникий и игумен на манастира „Св. Георги“ – Поморие в съслужение с отец Серафим от православния храм „Успение Богородично“ в Малко Търново. Тук бе и Гено Пухов, зам.-председател на ВК на СТДБ.

Една от дарените икони от проф. Иван Гаврилов – Св. Пророк Илия, които след освещаването бе поставени в параклиса „Св. Петка Българска“. Художник иконописец Пламена Ив. Лесидренска от Троян.

ПЪРВИЯТ ИЗСЛЕДВАЧ НА ИЗТОЧНОРОДОПСКАТА ИСТОРИЯ

ГЕОРГИ МИТРИНОВ

През 2018 г. на книжния пазар се появи книгата „Никола Иванов. По дирите на патриарх Евтимий“. Габрово, 2018, издателство ЕКС-ПРЕС, 215 с. Изданието включва публикации на изследвача на историята на Източнородопския край Никола Иванов. Съставител и автор на въспителните думи, както и на пояснителните бележки, е кърджалийският археолог, успешно изващ се и като журналист, Георги Кулов. Похвално е начинанието на съставителя да събере на едно място публикациите на Никола Иванов от 30-те и началото на 40-те години на XX век, появили се на страниците на вестниците „Арденска дума“ и „Бяло море“, излизали по това време в Кърджали. Изданието е илюстрирано със снимков материал, запечатал родолюбивата дейност на краеведа. За изследвачите на историята на Източните Родопи то е изключително ценно. Важно е да се отбележи, че периодичните издания като „Мастанлийски окръжен вестник“, „Арденска дума“ и др., излизали в Кърджалийско през 20-те, 30-те и през първата половина на 40-те години на XX в., не се съхраняват в кърджалийската регионална библиотека. Запазени са във фондовете на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ в София. Но от доста време, поради дигитализация, те и там не могат подръчно да бъдат използвани. Затова трябва да сме благодарни на съставителя и издателя за улеснението, което прави с това издание. Никола Иванов е известен с това, че е оставил много точни описания не само на археологически обекти и рудни находища, но и много точни наблюдения върху народопсихологията на местното население в Източните Родопи, върху бита му. Събраните от него предания и легенди са актуални и се цитират и днес.

Кой е все пак Никола Иванов? Както обяснява в уводните думи съставителят Георги Кулов, краеведът е роден в Дупница през 1870 г. Завършва училище за железопътни специалисти. През 1905 г. вече е чиновник в ж.п. гара Червен бряг. Като машинист, през златистата за българите 1913 г., заедно с войводата Димитър Маджаров, евакуират хиляди бежанци от Източна и Западна Тракия. Впоследствие се установява в гр. Дедеагач (дн. гр. Александруполис), като началник на ж.п. гарата там, до 1920 г. В Кърджали отсяда през 1927 г. и се заема с издирване на рудни находища. Покрай тази си дейност се увеличава по издирване на археологически обекти. При обиколките си из Източните Родопи записва предания, легенди, свързани с местната исто-

рия. Има възможност да прави наблюдения върху народопсихологията на местното население, както и върху материалната и духовната му култура. Инициатор е за създаването в Кърджали на историко-археологическо дружество с цел проучването на старините в региона. Общува с известни български археолози и с чужди изследователи и ги съпровожда при обиколките им из Източните Родопи. Активно сътрудничи на местния вестник „Арденска дума“ с краеведчески материали. През целия този период работи и като кметски наместник, издател на вестник и др. Опитва се да съчетава творческите си търсения с изкарване на препитание за семейството. Умира през 1950 г. в гр. Кърджали, като оставя богато и разнообразно наследство. Но от многобройните папки със записки, от куфарите, пълни с грижовно опаковани археологически находки, минерали и други артефакти, след време не остава почти нищо, както е пояснено от съставителя на сборника, „поради немара“. Запазени са единствено неговите публикации, които, обаче, са една солидна основа за бъдещи проучвания. Благодарение и на тези материали изследователят Борис Дерибеев написа своето голямо изследване „Ахрида непозната земя“ (София, 1982), преиздадено под заглавие „Ахрида“ през 1986 г.

Някои сравняват Никола Иванов с големите родоповеди Стою Шишков и Васил (Вочо) Дечов, което едва ли е съвсем удачно. Среднородопските родоповеди са носители на местната народна култура. Те са родени там. Приносите им се базират на богат фактически материал, част от житието им. За разлика от Среднородопието, в Източните Родопи, където преобладава мюсюлманско население, в голямата си част с турско самосъзнание, няма голямо ядро български християнски села, които да създадат през Възраждането своя интелгенция, из чиито среди да се появят местни книжовници и краеведи. Тук приносите са на хора „от вън“ като Никола Иванов, Мара Михайлова, в по-ново време д-р Гани Ганев, Борис Дерибеев и др. Но тези изследвачи дават своя голям принос за проучване историята на краищата. А в основата на

Излезе книгата „Никола Иванов. По дирите на патриарх Евтимий“

проучванията са данните, събрани и публикувани от Никола Иванов.

Сборникът с материали на краеведа е добре структуриран. Съставителят е обособил няколко раздела със статии: Статии за патриарх Евтимий (с. 22-35); Статии за археологическите старини в Източните Родопи (с. 36-147); Статии за етнодемографските процеси и религиозни и етнически общности (с. 148-184); Статии за Никола Иванов като първооткривател и радетел на българщината в Източните Родопи (с. 185-193); Приложения (194-215). Не случайно статиите, посветени на преданията за гроба на патриарх Евтимий са поставени най-отпред. А и самото заглавие на книгата е свързано с темата. Засега няма сигурни факти патриарх Евтимий да е бил погребан в района на днешното с. Бенковски, Кърджалийско. Но не са неоспорими и данните за местонахождението на гроба му в местността Имарет дере (Хайдушки поляни), над с. Славейно, Смолянско; в района на с. Широка лъка, Смолянско, та дори чак в района на някогашното българско християнско с. Манастир, Гюмюрджинско.

Историята доста наподобява друга една история, свързана с убийството на предводителя на кръстоносците Бонифаций Монфератски от местни българи. Има предания, а и предположения, че това се е случило в района на с. Чорбаджийско, Кърджалийско; в района на гр. Златоград; в района на с. Черничево, Крумовградско и т.н. Но все пак преданията за гроба на патриарх Евтимий в Източните Родопи са факт и не бива да се отхвърлят с лека ръка. Още повече, че в района са налице множество останки от християнски храмове, на които се е натъкнал Никола Иванов, а неговите наблюдения са потвърдени от последващи теренни проучвания.

Както може да се очаква, разделът в книгата, посветен на археоложките открития на краеведа, е най-обширен. Не само защото съставителят и издателят е археолог, а и заради важните открития, които прави Никола Иванов. На практика публикациите му дават основата на своеобразна археологическа карта на Източните Родопи. Още през 30-

те и 40-те години на XX в. водещи български археолози, подпомагани от Никола Иванов, правят своите теренни проучвания. Още тогава, благодарение на неговата помощ, са локализирани някои крепости, споменати в средновековни писмени източници, като Моняк, Кривус; открива се средновековният манастирски комплекс в кв. Веселчане на гр. Кърджали „Св. Йоан Предтеча“ и др. Никола Иванов пръв прави разкопки в района на с. Татул, Момчилградско и на много други места в Източните Родопи. Безспорна негова заслуга е откриването на множество следи в местната топонимия, свързани с християнското минало на Източните Родопи. Още тогава в своите публикации краеведът обръща внимание на опасността от иманярските набези, с които се

налаган ислямът. А с. Бял извор (тур. Ак пьнар, Ак бунар) е било почти изцяло българско християнско селище в средата на 16-ти век. Важни са данните за налагането на исляма и за скритото християнство в района на днешното с. Пресека, Момчилградско; за поробените български християнки, доведени в района на с. Песнопой, Русалска община, Ардинско, по спелеонима Гяур харем. Никола Иванов прави своите косвени изводи за присъствието на тези български християнки по елементи в носията на местните мюсюлманки, която се оказва „типична двупола врачанска женска носия със запазен напълно цветен шар и тъкан“ и се различава от традиционната за околните райони „помашка носия“ и „турски шалвари“ (с. 67). Предполага, че врачанките са пленени и доведени

там от местния кърджалийски главатар Ъшика при негови набези чак из Врачанско.

Разкривайки настроята сред местното мюсюлманско население в отделните източнородопски селища, краеведът показва и късните процеси на турцизация, които текат там. Показателен е примерът с населението на с. Диамандово в община Бял извор, което

от българоезично мюсюлманско се превръща в турско. Мюсюлманският фанатизъм на диамандовци е толкова силен, че те демонстрират своето „превъзходство“ над българите мюсюлмани от околните села в общината, обявявайки се за турци! Подобни настроения са факт и в най-ново време. Интерес представляват публикуваните в сборника материали, посветени на дейността на краеведа Никола Иванов. В раздела е включен и текст на неговата съвременничка, изследователката и журналистката Мара Михайлова. Макар и малко като количество, материалите добавят шрихи към личността на първия изследвач на историята и етнографията на Източните Родопи.

С настоящия сборник Георги Кулов изпълни един общ дълг към неуморния изследвач, пионер в проучването на Източните Родопи, комуто всички негови последователи дължат много. Така след книгите, посветени на живота и дейността на легендарната тракийка и изследователка Мара Михайлова, новият сборник, посветен на Никола Иванов, запълва още една празнина в източнородопското краезнание.

• Георги Кулов

• Никола Иванов

разрушават и унищожават ценни археологически обекти и отправя апел да бъдат спрени те от властите. Пише за „ужасните поражения от ръката на звяра-иманяр“ (с. 137) – тема, която е актуална и днес. Изключителен интерес представляват публикациите на Никола Иванов, включени в раздела статии за етнодемографските процеси и религиозните етнически общности. Основната група от тях са свързани с наблюдения върху бита и историята на населението в община Бял извор, Ардинско. Има всички българоезични селища в общината, разположени от двете страни на р. Арда. Особено важни са записаните предания за помюсюлманчането на местното българско население и за съпротивата, оказана от него. Краеведът пръв публикува преданието за легендарната мома Жълтуша и за нейните сподвижници в съпротивата срещу османските завоеватели. Не случайно Борис Дерибеев отделя важно място в своите изследвания на тези публикации защото те показват механизмите, чрез които е бил

МАЙЧИНИЯТ РОД НА СТЕФАН КАРАДЖА Е БИНБЕЛОВИ

Султански подарък - калпак и чантата, 300 години се предават от поколение на поколение

ТЕРВЕЛ ПОПОВ,
ДОКТОР ПО ИСТОРИЯ

В героичната история на рода Бинбелови реалните факти са преплетени с легендарни сведения. Основните му задължения са участие във военните походи на турците и охрана на определена територия в района на Странджа. Позициите, които Бинбелови имат пред османската власт, им помагат да бъдат защитници на българското население. Родът произхожда от село Факия, което е с привилегирован статут в Османската империя. Дервентджийско е, но в него има и войници, служещи в обоза на турската армия.

В 1652 г. унгарецът Ференц Шебеши минава през Факия и го описва така: „Факия, то има опасен път, разбойнически; лете трябва да се върви през гори, докато от върха на планината се вижда Черно море, и там в средата на височината има тъпанджия и една запустяла крепост на височината край селото“. Привилегированото положение на селището се отразява на неговото благосъстояние. През 1785 г. френският дипломат граф Д'Отрив характеризира Факия като „може би най-голямото и сигурно най-хубавото село в България“. Преданието споменава, че представители на рода Бинбелови са войнишки воеводи. Вероятно са заемали някоя от длъжностите, които във войнишкия корпус са предоставени на християните – лагатор или примикюр. Във всеки случай те носят с гордост титлата „ага“. Родът Бинбелови според преданието води началото си от Първото българско царство, от времето на българския цар Петър I (927–69). Родословните връзки на Бинбелови с Мом-

чил войвода са легендарни и не отговарят на истината. По-скоро става въпрос за род, който по времето на средновековното българско царство е бранил границата с Византия. След падането на България под турско иго родът запазва привилегиите си и дори ги разширява.

▪ Надгробната плоча на Маринчо Бинбелов

Заради помощта, оказана от Пейчо Овчаря на султан Селим I Страшни (1512–1520) по време на междусобици в Османската империя, той получава от султана калпак и чантата, които да бъдат носени наследствено. След смъртта на човека, държащ тези знаци за власт, съвет на рода

решава на кой негов представител да бъдат предадени. Така те са притежавани от Бинбелови над 300 години. На надгробната плоча на Маринчо Бинбелов – Страшния от 1762 г. юначният българин е изобразен на кон, с калпака и чантата, дарени на рода от Селим I. Бинбелови получават и друг отличителен знак. Когато придружават шведския крал Карл XII, намерил убежище в Османската империя след поражението при Полтава (1709 г.), монархът дарява синя лента на Маринчо Бинбелов. На надгробната плоча Маринчо е изобразен и с лентата. Този паметник доказва, че отличаването на рода с тези знаци за благородство е реален факт, а не легенда.

Популярни сред рода са имената Пейчо, Стоян, Нико, Вълко. Например името Пейчо е носено от няколко представители на Бинбелови – от Пейчо Овчаря, от Дели Пейчо, от Пейчо Шейтана. Първоначалното име на рода е Белени (Белови), но от края на XVII – началото на XVIII в. се утвърждава името Бинбелови, дадено

▪ Маринчо Бинбело-Страшния. Васил Захариев - гравюра на дърво

им от турците. То идва от „Бин-бела“ („Хиляда бели“), заради безпощадните действия на рода срещу турските насилници. Надгробната плоча на Маринчо Бинбелов – Страшния След смъртта на Стоян „ага“ под стените на Виена през 1683 г. калпакът и чантата са дадени на неговия внук, който също се казва Стоян.

Другият му внук Вълко става „ага“ на Факия, тогава „мензил хане“ (пощенска станция). Той използва властта си, за да издигне няколко стражници по пътя, минаващ през Факия, като по този начин защитава района от разбойници и едновременно с това дава сигурност на тамошното българско население. Стоян и Вълко са яростни врагове на турците и именно по това време те започват да наричат рода „Бинбела“. Както е отбелязано в преданието за делата на двамата братя: „И тъй в цялата Равна гора и Хасекия като че ли не било Турско, а Българско“. Това сведение показва, че влиянието на рода се е простирало на доста по-голяма територия от землището на Факия. Пейчо Шейтана, син на Вълко Бинбелов, също всява ужас сред турското на-

▪ Стефан Караджа

селение както с жестоките си нападения над селата, така и със зловещата си външност – лицето му е обезобразено от шарка. Той е отличен ездач, добър стрелец. В неговите набези участва и племенницата му Стоянка Никова, преоблечена в мъжки дрехи. По своя буен характер тя прилича на чичо си, а не на баща си Нико, известен с прозвището „Кроткия“. Също като Пейчо Шейтана, Стоянка язди и стреля майсторски. По време на сражение е ранена и умира. На надгробния камък на българката от 1729 г. са издълбани две саби, за да покажат нейната храброст и войниствен нрав.

Маринчо Бинбелов – Страшния, брат на Пейчо Шейтана, е един от най-видните представители на рода. Носи калпака и чантата цели 30 години (1732–1762 г.). Едър на ръст, той язди арабски коне и винаги е придружаван от сеймени. Почитан е и от българи, и от турци заради влиянието, което има в Цариград и Одрин. Изпраща сина си Стоян на учение в турската столица. Стоян, също снажен юнак, е наричан заради своята образованост и владеенето на арабската писменост „Моллата“. Баща му Маринчо и чичо му Пейчо възлагат големи надежди на него като учен и родолюбив българин, но ненадейната му смърт през 1761 г. отчайва не само неговите близки, а и всички българи в Странджанско. На надгробната плоча на Стоян Моллата са изобразени два кипариса с кацнала на тях

по една птица, отворена книга и мастилница с натопено в нея паче перо – знак, че починалият е бил „писмен“ човек. Маринчо Страшния умира година след Стоян, непрежалил сина си. Друг представител на рода, Вълко Бинбелов, син на Пейчо Шейтана, в началото на XIX в. активно участва в подготовката на Странджанската буна – всъщност неуспешен опит за въстание. Целта е да се създаде в района на Странджа българска държавица, но този опит е незрял и слабо организиран, независимо от сравнително благоприятната обстановка – Османската империя е разкъсвана от феодална анархия и кърджалийски набези. Въпреки провала на начинанието Вълко успява да избегне опасността, но след Руско-турската война от 1828–1829 г. е принуден да напусне българските земи. Той е категорично против преселението на българите от Югоизточна Тракия, но по ирония на съдбата ги последва и умира в село Кайряклия в Бесарабия през 1831 г. Така приключва една епоха за Странджа: епохата на мощта на Белени/Бинбелови, продължила столетия, а ако се доверим на преданията – близо 900 години. Но представители на рода продължават да живеят във Факия, макар и без да имат предишните високи позиции. По майчина линия Стефан Караджа произхожда именно от този прочут род. Той наследява от него своята непоколебимост, храброст и непокорство. (Blitz.bg)

СИН НА ЮНАШКО ПЛЕМЕ

КИРИЛ МОМЧИЛОВ

За прославения борец Крали Пейчев Бимбелов (1934–1996) в пълна сила важи стихът на народния поет Иван Вазов! Онези, които го познаваха, ще ви кажат, че той наистина е достоен син на рода Бимбеловци от село Факия. Многовековен е летописът за този героичен род, за който са ни оставили свидетелства през вековете не един и двама чуждестранни пътешественици. А надгробните плочи, които се съхраняват в Бургаския музей са веществени доказателства за предходните поколения здрави и смели българи.

Бях дете, когато в Горно Ябълково чичо Тодор Караджунков се реши да вдигне нова къща. Семейството му живееше в една от най-старите къщи: подът ѝ бе направо на земята, покривът – с турски керемиди... За новата къща докараха не една и две волски коли камъни от реката, отсякоха и изпекоха няколко коптора тухли. И започна строежът в съседния двор: майстор бе Немият, така викаха на зидаря, чирак – едно момче, ученик от Факия – Крали Бимбелов. Тръгнало момчето след края на учебната година пари да печели. През онова знойно лято денят не свършваше, неуморим бе и Немият. Крали носеше вода от Турския кладенец, бъркаше варта с пясъка, пълнеше кофа след кофа и ги подаваше на майстора...

След месец-два наредиха керемидите, Караджунките дариха Немият с лена на риза, а на якия врат на батко Крали вързаха бяла кърпа.

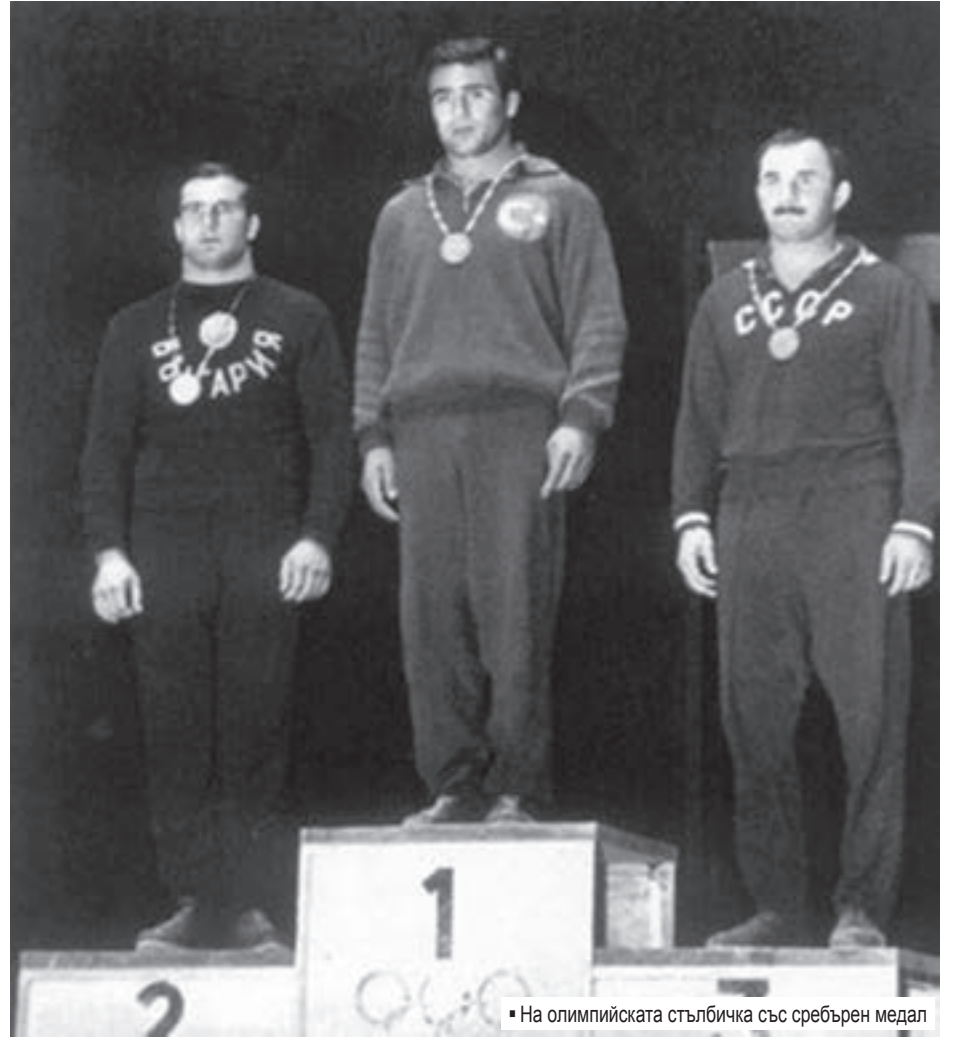
От онова лято Крали Бимбелов тръгна да се бори по селските панаири, да „дели мегдан с мъжете“, нищо че беше четиринадесет годишен – от малък излъчваше сила и то каква!... Не зная колко къщи са построили с Немия, нито на колко панаири е печелил първото място. Началото на истинските му успехи е 1955-та година, когато с първото си появяване на републиканския тепих спечели бронзов медал! Тогава странджанските борци Иван Пейчев – Климирчук и Георги Василев – Рупкин, станаха републикан-

ски шампиони.

След бронзовия медал от републиканско първенство по класическа борба, на Шестия международен младежки фестивал в Москва през 1957 година. Крали Бимбелов завоюва сребърен медал в категория 87 килограма. Още два сребърни медала спечели за България странджанският борец: в 1960 г. на Олимпиадата в Рим Крали остана без загуба, но по-голямото му лично тегло (със 100 грама!) бе причина във финалната среща съдиите да определят чрез кантара Къш от Турция за шампион... Две години по-късно на световното първенство в Толедо, САЩ, националният ни отбор с треньор Любен Брусев се класира на трето място: Крали Бимбелов (87 кг) и Боян Радев (97 кг) завоюваха сребърни медали. През 1964 г. в Токио Крали остана шести в световния елит, три пъти бе балкански шампион!

Любителите на борбата не могат да забравят колко сполучливо прилагаше събаряния, раменни и поясни хвърляния от стойка; той бе майстор на „ребури“ от партер, успешно носеше през мост. Целият си арсенал от хватки Крали Бимбелов десетилетия предаваше на тепиха на многобройните си ученици.

В Бургас днес името му носи специална спортна школа по борба. Не са го забравили и съселяните му от Факия. По случай 80-та годишнина от рождението му през есента на 2014 година на родната му къща в селото бе поставена паметна плоча.

На олимпийската стълбичка със сребърен медал

Паметната плоча пред родната къща в село Факия

ДА ИМАШ СЪРЦЕТО НА ДАНЧО

КОСТАДИНКА ДИМИТРОВА

Да имаш приятел, съсед и другар като Данчо е голямо богатство и късмет. Това е винаги безусловно да разчиташ на неговата отзивчивост, съпричастност и помощ в беда и радост... Да имаш истинско рамо до себе си, рамо като на свое чедо.

Човекът Данчо Аданев е дългогодишен член на тракийското дружество в град Казанлък и негов секретар. Той е човек с богата душа и добро сърце. Готов на всеки да помогне, да утеши и да окуражи. Весел и добродушен, добронамерен, пък и хубаво пее. Съхранил е в себе си всички нравствени чо-

вешки добродетели. Ще го видите да развява тракийското знаме, да носи плакати или венци на всички общоградски тържества. Момчето от село Хухла (Ивайловградско) е носител на тракийския дух, българщината и националната гордост. Човек със здрави родови корени и памет. Тръгнем ли на екскурзии по родните места в Одринска и Беломорска Тракия, по стъпките на 23 Пехотен шипченски полк в Македония, запознава пътниците с географските обекти и най-вече с историческите събития, свързани с тези места. Рецитира подходящи стихотворения, разказва случки или пее...

Работлив, дисциплиниран, до-

бронामерен и всеотдаен Данчо носи в себе си пламъка и духа на тракийските българи, и най-вече характера на майка си, изстрадалата тракийка баба Султанка. Тя работеше в училище „Христо Смирненски“. Към всички учители се обръщаше с „чедо“. Ще ми хване ръцете и ще каже: „студени са, сега ще сложа две-три дръвца в печката и ще ги сгрея“. Когато работеше все тъжни песни пееше, защото и душата и беше тъжна, като на всеки тракиец. Бях пострадала след катастрофа и като се върнах на работа баба Султанка дойде с китка мушката в ръка и ми рече: „Чедо, отивам на църква да запала една свещичка за твоето

здраве и да благодаря на Бог, че те поживи“.

По-късно разбрах, че Данчо е нейн син. Затова беше толкова добър, работен и обичлив. Пее като майка си, състрадателен и всеотдаен към семейството си, пък и краснописец. Въпреки неговите 70 години никога не се оплака от многото задачи, които му поставяхме ние и семейството – пее и ги изпълнява от сърце. Сърце, отдадено на другите, душа богата и прекрасна, затова всички го обичаме и се учим от него. Ех, ако много хора имат неговото сърце, доброто ще възтържествува над омразата и родоотстъпничеството, в което живеем!

ЖИВИ СА ХРИСТИЯНСКИТЕ ОБИЧАИ

Тракийци ги ценят и пазят. На 16 март – Тодоровден членовете на тракийското дружество „Лазар Маджаров“ - Сливен, посетиха местността Тодоровото аязмо край Сливен. Родолюбиви сливналии – християни увековечили името Теодор – в красив църковен храм „Свети великомъченик Теодор Тирон“.

В топлия мартенски ден любители на природата и ценители на християнския празник изпълниха храма. След църковната празнична литургия посетителите наизлязоха в красиво подредения църковен двор. Изненада за всички – прозвучаването на тракийски песни от фолклорен певчески състав „Тракия пее“. За здраве, късмет и сила поздравлението бе отправено към всички именници на Тодоровден.

Раздадоха се обредни питки с меродия и червено вино за празника. Развеселени, доволни бяха всички.

ПРЕДСТОЯЩО „С ПЕСНИТЕ НА КАЛИНКА ЗГУРОВА“

Националният фолклорен конкурс „С песните на Калинка Згурова“ се организира за четвърти път в Бургас. Тази година той ще се проведе на 11 май в Младежкия културен център в Бургас, ул. „Гладстон“ 39. Организатори са Община Бургас, тракийското дружество „Странджа“, народно читалище „Преображение – 2017“ и Съюза на тракийските дружества в България – под патронажа на кмета на Община Бургас Димитър Николов.

Конкурсът е на името на голямата странджанска певица Калинка Згурова и има за цел да се популяризира репертоара на певицата, да се съхранят песнените образци на фолклорното богатство от Странджа и Тракия.

В конкурса „С песните на Калинка Згурова“ право на участие имат индивидуални изпълнители от всички възрастови групи, както и вокални групи за автентичен и обработен фолклор от цялата страна, също без ограничение на възрастта. Всички участници изпълняват две песни, като едната задължително е от репертоара на певицата. За индивидуалните изпълнители, които ще се състезават за най-голямото отличие „Приз Калинка Згурова“ е препоръчително да изпълнят две песни от репертоара на певицата.

Класирането на участниците се извършва от жури в състав от професионалисти музиковеци и фолклористи. Председател на журито е Калинка Згурова. Класираните изпълнители и групи в различните възрастови групи получават награди и дипломи. Заявки за участие по образец се приемат до 3 май 2019 г. на адрес 8000 Бургас, бул. „Захари Стоянов“ 19 или на e-mail: konkurs_kalinazgurova@abv.bg. За повече информация: Лазар Налбантов – 0888 49 59 59; офис на тракийското дружество „Странджа“ в Бургас, тел. 0879909394.

ТРАКИЙКИ ОТ ХАСКОВО ЧЕСТВАХА 8 МАРТ

По традиция и тази година тракийки от Хасково честваха международния ден на жената – 8 март. Този път инициативата дойде от жените от фолклорната група „Тракийска дъга“ с ръководител Недялка

Демирева. За да бъде тържеството запомнящо жените от групата посветиха няколко от своите репетиции в изучаване на нови песни, които бяха изпети на празника. Освен песните на тържеството бяха рецитирани стихове от наши поети, посветени на жената – майка и любеща съпруга в изпълнение на Катюша Димитрова и Станка Томова.

Приятна изненада за жените бяха цветята поднесени от Анета Георгиева като подарък от читалищното настоятелство.

ТЪРЖЕСТВЕНО СЪБРАНИЕ...

Продължение от 1-а стр.

Дълг е на тракийци и на тракийската организация да разкриват истината както за славната победа и чувовния подвиг при Одрин, така и за трагедията на тракийци, жертва на първия геноцид на XX век, в който 76 хиляди са убити, а 350 хиляди са били прогонени от родните си огнища. Той изтъкна, че дейността на Съюза все повече се насочва към младите, които трябва да приемат като своя тракийската кауза, която е национална общобългарска кауза. Към това ще бъде насочено и честването на 175-ата годишнина от рождението на

Капитан Петко войвода. В прочувственото си слово доц. д-р Петър Ненков описа чудесата от героизъм на българските войници в обсадата на Одрин, чиято непревземаема според военните специалисти крепост бе превзета само за два дни. Във времето на исторически нихилизъм, който трови младите, трябва да им напомняме героичните страници на нашата история, а и трагичните, каквото е геноцидът над тракийските българи. Съобщено бе, че е получен поздравителен адрес от президента Румен Радев, прочетено бе и приветствие от ВМРО – Пловдив.

Доц. д-р Георги Йорданов връчи почетни грамоти на юбиларите от дружеството. Празничен концерт изнесе ансамбъл „Тракия“. По-рано сутринта в черквата „Св. св. Кирил и Методи“ отец Ангел отслужи молебен за загиналите тракийски българи.

НАГРАДА ЗА МЛАДА РЕЦИТАТОРКА

ЗЛАТКА МИХАЙЛОВА

основаването си. Тя бе отличена със специалната награда на тракийското дружество „Георги Сапунаров“ на регионалния рецитаторски конкурс на Младежкия център в Хасково. Малката любителка на художественото слово вдъхновено изпълни поемата „Хаджи Димитър“ от Христо Ботев и спечели аплодисментите на публиката и оценката на журито.

Заедно с читалище „Тракия 2008“ решихме да наградим участник за изпълнение на поезия на патриотична тема, а поводът е 175-годишнината от рождението на Капитан Петко войвода, каза

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакционната колегия на вестник „Тракия“ честитят на рождениците на Съюза през месец април

- Елена Алекова – София..... 3 април 1963 г.
- д-р Атанас Щерев – София 4 април 1945 г.
- Ина Лулчева – София 4 април
- Лъчезар Апостолов – Пловдив 4 април 1940 г.
- Донка Янева – София 5 април 1942 г.
- Петър Янков – Перник 6 април 1962 г.
- Васил Михайлов – София 6 април 1938 г.
- Георги Илиев – Пловдив..... 16 април 1932 г.
- Мариана Ликова – Кърджали..... 16 април 1938 г.
- Кирил Киряков – Сливен 17 април 1953 г.
- Петър Петров – Велики Преслав..... 27 април 1938 г.
- Веска Димова – Варна..... 28 април 1957 г.

Кирил Сарджев, председател на тракийското дружество. Той поднесе грамота и подарък на Елеонора и пожела на всички деца да обичат българското слово, да познават добре българската история, в която достойно място заема легендарният Капитан Петко войвода.

Връчената награда е част от стремежа на тракийската организация да подкрепя творческото развитие на децата в региона. Следващия месец пък дружеството ще връчи своята традиционна награда на предстоящия конкурс за дебютна литература „Южна пролет“.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, Иван ГАЙДАРОВ -зам. гл. редактор, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSG
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) - 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

Мановият мед – черното злато на Странджа

Мнозина от жителите на Странджа - най-слабо населената планина у нас, очакват с трепет Странджанския манов мед да получи официална европейска защита. Това ще бъде първият български регистриран продукт със защитено наименование за произход, коментира съветникът по земеделие в Европейския парламент Георги Събев. Но защитата има и множество практически ползи - тя ще даде тласък на местното производство, а пчеларите ще могат да получават по-добра цена за продукта си и да се отличават на пазара. Очаква се европейската защита да стане факт до средата на тази година, ако няма възражения от страна на производители в ЕС или страни като Турция.

За да получат право да произвеждат продукт с етикет „Странджански манов мед“, пчеларите от планината трябва да подадат заявления в българското министерство на земеделието. Ако направят това сега, те ще могат още този сезон да се възползват от европейската защита, тъй като проверките дали производството им отговаря на изискванията и спецификациите отнемат няколко месеца. През тази процедура няма да минават единствено заявителите на регистрацията от Сдружение „Странджански манов мед“ с председател пчеларя Манол Тодоров, който има 700 кошера.

Но семейство Елена и Андрей Стойчеви, макар да са сред многобройните производители на манов мед в Странджа, очакващи с нетърпение официалната му защита в Европейската комисия, ще трябва да минат през проверките. Стойчеви от пет години отглеждат пчели и произвеждат манов мед в малкотърновското село Визица. „Вярваме, че регистрацията ще ни донесе ползи и се стараем да изпълним условията. Те не са само отглеждане на пчели в Странджа - добиването на меда трябва да е в региона, пакетирането също. В момента няколко пчелари правят преработвателни предприятия за тази цел. Съхранението също трябва да е при определени условия в съдове от инокс“, казва Андрей Стойчев, наследил уменията за производство на манов мед от своите предци.

Първите кошери семейството поставя в двора на къщата на пращадото на Андрей, а пчелните семейства са подарък от чичо му Иван. Макар повечето мъже в родата на Андрей да са произвеждали мед, а пращадото му Стойчо да е споменат като изтъкнат за времето си пчелар в краеведската книга за село Визица, идеята да се занимава с пчели хрумва на Андрей внезапно. Съпругата му Елена се присъединява впоследствие към семейния бизнес. Тя е с френска филология, Андрей е ръководител движение в железопътния транспорт, но и двамата получават вдъхновение и удовлетворение от пчеларските си занимания. В момента Стойчеви

имат 126 кошера. Смятат да увеличат броя им, като създадат втори пчелин. Той ще бъде разположен в странджанското село Стоилово, тъй като не е добре на едно място да се концентрират много пчелни колонии - пашата намалява и изхранването им се затруднява, смята Андрей. По тази причина семейството мести кошери от двора на къщата на наследствена нива извън с. Визица. Новият пчелин е наречен „Селище на пчелите“ и е често посещаван от деца в Общинския детски комплекс в Средец. Главно, което Стойчеви казват на децата, е никога да не се отказват пред трудностите. „Пчеларството изисква време, силна физика, работа на открито. В нашия район добивите не са високи, има години, когато са почти нулеви. Това е сериозно финансово и емоционално предизвикателство“, казва

Андрей. Именно чувството, че си полезен, ги мотивира да продължат напред. На два пъти семейството успява да изнесе манов мед за Франция. „След първоначалния шок от тъмния цвят, медът ни много се е харесал там“, разказва Андрей. Но пчеларството не е печелено на бързи пари, добавя той. В Странджа вече има много млади хора, които произвеждат манов мед, просто за да си осигурят допълнителни доходи.

Като втори поминък започва да добива такъв мед и Държавното горско стопанство „Кости“ в едноименното странджанско село. Горските работят по съвместен проект с Българското дружество за защита на птиците, финансиран от Програма LIFE+ на Европейския съюз. По него горското стопанство произвежда качествен манов мед и благодарение на тази дейност се опазват мес-

До средата на 2019 г. това ще бъде първият български регистриран продукт със защитено наименование за произход

■ Семейство Стойчеви от пет години се занимава с пчеларство

тообитанията на защитената по Закона за биологичното разнообразие дива птица - малкият креслив орел. Странджа е едно от естествените му местообитания и идеята на проекта е да се опазват горите и местообитанията на птицата. За да не се секат дърветата, горското стопанство има друг източник на приходи

- производството на манов мед и пчелен прашец. За да потръгнат нещата, много помагат работниците в Горското, които разбират от пчеларство и от години произвеждат мед. Имаме 130 кошера - един пчелин на две места в гората, разказва инж. Цветомир Генов, директор на Държавното горско стопанство „Кости“. Едната местност е до брега на Велека, непосредствено до границата с Турция. От видовете дъб тук изобилства благулт, който създава най-благоприятната среда за

добиване на Странджанския манов мед. Мястото е възможно най-чистото в страната и преди 3 г. горското стопанство кандидатства по мярка 11 за биологично производство.

„През 2018 г. очаквахме по-добра реколта, но точно като събирахме меда, и започнаха дъждовете. Извадихме по около 8 кг от кошера“, казва Цветомир Генов. Горското стопанство е регистрирано по Наредба 26 и реализира меда и прашеца на вътрешния пазар. („Дума“)

■ Пчелинът на ДГС „Кости“ е на едно от най-чистите места в Странджа